
ELEKTR XAVFSIZLIGI ASOSIY TALABLARI

Elektr xavfsizligi – bu odamlarni elektr toki urishidan himoya qilish, shuningdek, elektrojihozlar bilan bog‘liq avariya va yong‘inlarning oldini olishga qaratilgan tashkiliy va texnik choralar tizimidir.

1. Elektrojihozlar bilan ishlashdagi xavflar

Elektrojihozlar va elektr qurilmalar bilan ishlashda quyidagi xavf-xatarlar mavjud:

- Elektr toki urishi – og‘ir jarohatlarga yoki o‘limga olib kelishi mumkin.
- Elektr yoyidan kuyish – yuqori kuchlanishli qurilmalar elektr yoyi hosil qilishi mumkin, bu harorat bir necha ming darajaga yetishi mumkin.
- Balandlikdan tushish – elektr toki urishi natijasida odam hushidan ketib, yiqilib tushishi mumkin.
- Qisqa tutashuv va yong‘in – noto‘g‘ri ishlaydigan uskunalar yoki foydalanish qoidalariga rioya qilmaslik yong‘inga sabab bo‘lishi mumkin.

Muhim! Hatto 42 V kuchlanish ham xavfli bo‘lishi mumkin, 220 V va undan yuqori kuchlanish esa o‘limga olib kelishi mumkin!

2. Elektr xavfsizligining asosiy qoidalari

2.1. Umumiy talablar

- Elektrojihozlar bilan faqat o‘qitilgan va attestatsiyadan o‘tgan xodimlar ishlashi mumkin.
- Qurilmani yoqishdan oldin simlar, rozetkalar, vilkalar va yerga ulanish holatini tekshirish kerak.
- Ochiq simlarga va tok o‘tkazuvchi qismlarga tegmaslik kerak!
- Nam qo‘llar yoki ho‘l kiyimda ishlash taqiqlanadi.
- O‘z-o‘zidan tayyorlangan uzatma simlarini, shikastlangan rozetkalar va vilkalarni ishlatish mumkin emas.
- Elektr jihozlarini mustaqil ravishda ulash yoki demontaj qilish taqiqlanadi.
- Ta'mirlashdan oldin elektr ta'minotini o‘chirish shart.
- Elektr qurilmalarda faqat maxsus ruxsatnoma bilan ishlashga ruxsat beriladi.

2.2. Shaxsiy himoya vositalaridan foydalanish (SHHV)

Elektr toki urishidan himoya qilish uchun maxsus vositalar ishlatiladi:

- Dielektrik qo‘lqoplar – tok o‘tkazuvchi qismlar bilan aloqadan qo‘llarni himoya qiladi.
- Dielektrik botinkalar yoki galoshlar – tanadan tok o‘tishining oldini oladi.
- Dielektrik gilamchalar – yuqori kuchlanishli qurilmalarda ishlatiladi.
- Himoya ko‘zoynaklari yoki qalqonlar – uchqunlar yoki elektr yoyi ehtimoli bo‘lgan hollarda talab qilinadi.
- Izolyatsiyalangan dastali asboblari – penslar, otvyortkalar, kalitlar maxsus izolyatsiyaga ega bo‘lishi kerak.

Muhim! Barcha SHHVlar muntazam tekshiruvdan o‘tishi va sertifikatlarga ega bo‘lishi kerak.

3. Elektr xavfsizligi bo‘yicha guruhlarining tasnifi

Elektr jihozlari bilan ishlovchi xodimlar quyidagi xavfsizlik guruhlariga ega bo‘lishlari kerak:

Guruh	Kim olishi mumkin	Ishga ruxsat
I	Barcha xodimlar	Maishiy elektr jihozlari bilan xavfsiz ishlash qoidalarini bilish.
II	Elektroasboblari bilan ishlovchilar	1000 V gacha bo‘lgan elektr jihozlari ta‘mirlash huquqisiz ishlatish.
III	Elektr montajchilar	Mustaqil ravishda 1000 V gacha bo‘lgan elektr qurilmalarni ta‘mirlash va xizmat ko‘rsatish.
IV	Muhandislar, rahbarlar	1000 V dan yuqori va past kuchlanishli qurilmalarda xavfsizlik nazorati.
V	Bosh energetiklar, yuqori malakali mutaxassislar	Korxonaning elektr xo‘jaligiga to‘liq nazorat.

Eslatma: I guruhdagi xodimlar elektr qurilmalar bilan ishlash huquqiga ega emas.

4. Elektr jihozlari bilan ishlash tartibi

- Ishni boshlashdan oldin elektr ta‘minotini o‘chirish va maxsus indikator bilan kuchlanish yo‘qligini tekshirish.
- "Yoqqan! Odamlar ishlayapti!" ogohlantirish plakatini osish.

- Yerga ulash tizimining ishlashini tekshirish.
- Himoya vositalaridan foydalanish.
- Faqat nosoz bo‘lmagan, izolyatsiyalangan dastali asboblardan foydalanish.
- Faqat ruxsat berilgan hollarda mustaqil ishlash mumkin.

Taqiqlanadi:

- ✗ Nosoz jihozlar bilan ishlash.
- ✗ Simlarni eshiklar, derazalar va metall quvurlar orqali o‘tkazish.
- ✗ Shikastlangan izolyatsiyali simlardan foydalanish.
- ✗ Elektr jihozlarini nazoratsiz qoldirish.

5. Elektr toki urishi bo‘yicha harakatlar

Agar odamni elektr toki ursa:

- Zudlik bilan elektr ta‘minotini o‘chirish.
- Agar bu imkonsiz bo‘lsa – jabrlanuvchini quruq, elektr o‘tkazmaydigan buyum (yog‘och tayoq, quruq mato) bilan ajratish.
- Jabrlanuvchining holatini tekshirish:
 - Agar hushida bo‘lsa – tinchlantirish va tez yordam chaqirish (103).
 - Agar hushsiz bo‘lsa – orqaga yotqizib, nafas va yurak urishini tekshirish.
 - Agar nafas olmasa – darhol sun‘iy nafas va yurak massaji boshlash.
- Tez yordam chaqirish va rahbariyatga xabar berish.

Muhim! Agar odam hali ham elektr toki ta‘sirida bo‘lsa, unga qo‘l bilan tegish mumkin emas!

6. Elektrojihozlar yong‘inida harakatlar

- Suv ishlatish mumkin emas! Bu qisqa tutashuv va yong‘inni yanada kengaytirishi mumkin.
- Darhol elektr ta‘minotini o‘chirish.
- Kukunli yoki karbonat angidridli o‘t o‘chirgichdan foydalanish.
- Kuchli tutun bo‘lsa, xonani tark etish va yong‘in xizmati (101) chaqirish.

- Elektr xo'jaligi uchun mas'ul shaxsga xabar berish.

7. Elektr xavfsizligi bo'yicha o'qitish va yo'riqnomalar

Har bir elektr jihozlari bilan ishlovchi xodim:

- ✓ Ishga kirishda boshlang'ich yo'riqnomadan o'tishi kerak.
- ✓ Ish joyida boshlang'ich yo'riqnomadan o'tishi kerak.
- ✓ Har 6 oyda takroriy yo'riqnomadan o'tishi kerak.
- ✓ Favqulodda yo'riqnoma (texnologiya o'zgarishida, avariyalarda) o'tishi kerak.
- ✓ Maqsadli yo'riqnoma (xavfli ishlar oldidan) o'tishi kerak.

8. Xulosa

Elektr xavfsizligi qoidalariga rioya qilish – baxtsiz hodisalarning oldini olishning kalitidir.

✂️ Ruqsatsiz elektr ishlari bilan shug'ullanmang!

✂️ Himoya vositalaridan foydalaning va jihozlarni tekshirib turing!

✂️ Shuni unutmang: hatto kichik kuchlanish ham xavfli bo'lishi mumkin!